

Sygnatura akt II AKa 29/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 maja 2022 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący SSA Cezariusz Baćkowski (spr.)

Sędziowie: SA Bogusław Tocicki

SA Piotr Kaczmarek

Protokolant: Magdalena Szymczak

przy udziale prokuratora Prokuratury (...) Dariusza Sulikowskiego

po rozpoznaniu w dniu 5 maja 2022 r.

sprawy z wniosku P. J.

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

na skutek apelacji wniesionej przez wnioskodawcę

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 17 listopada 2021 r. sygn. akt III Ko 395/21

I. zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

II. nie uwzględnić wniosku pełnomocnika wnioskodawcy o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy P. J. zwrotu kosztów związanych z udziałem pełnomocnika w postępowaniu odwoławczym;

III. stwierdza, że wydatki postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Pełnomocniczka wnioskodawcy P. J. wniosła o zasądzenie od Skarbu Państwa na jego rzecz 60603,84 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie tytułem odszkodowania oraz 1180666,24 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za szkodę i krzywdę doznane na skutek pozbawienia wolności od 28 grudnia 1981 r. do 24 lipca 1982 r. na podstawie decyzji Komendanta Wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej o internowaniu w związku z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z 7 września 2021 r. (III Ko 395/21)

1. na podstawie art. 8 ust.1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zasądził od Skarbu Państwa na rzecz P. J. kwotę 103 500 złotych (sto trzy tysiące pięćset złotych) tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia oraz 69 603,84 złotych (sześćdziesiąt dziewięć tysięcy sześćset trzy złote i osiemdziesiąt cztery grosze) tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami za

opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia za niesłuszne pozbawienia wolności w okresie od dnia 28 grudnia 1981 roku do dnia 24 lipca 1982 roku;

2. dalej idące żądanie wnioskodawcy oddala;

3. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz P. J. kwotę 288 złotych z tytułu ustanowienia pełnomocnika w sprawie;

4. na podstawie art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego koszty postępowania ponosi Skarb Państwa.

Apelację od tego orzeczenia wniosła pełnomocniczka wnioskodawcy. Zaskarżając je w części oddalającej żądanie zadośćuczynienia pełnomocniczka zarzuciła:

1) w oparciu o art. 438 pkt 2 k.p.k. – obrazę przepisów postępowania która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 7 k.p.k. poprzez dowolną ocenę dowodów i wyciągnięcie z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wniosków sprzecznych z zasadami prawidłowego rozumowania, doświadczenia życiowego i wskazaniem wiedzy i uznanie, że zasądzona zadośćuczynienie spełnia cel i wymogi określone w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: ustawa lutowa) w przypadku krzywd P. J., doznanych z tytułu niesłusznego pozbawienia wolności w okresie od 28 grudnia 1981 r. do dnia 24 lipca 1982 r., w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

2) w oparciu o art. 438 pkt 1a k.p.k. – obrazę przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 445 § 2 k.c. oraz art. 448 k.c., w zbiegu z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, poprzez błędne przyjęcie, że zasądzona kwota zadośćuczynienia jest kwotą odpowiednią w przypadku krzywd P. J., doznanych z tytułu przedmiotowego internowania, w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego;

- art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez błędne ich zastosowanie skutkujące uznaniem, iż w okolicznościach niniejszej sprawy sumą odpowiednią zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez P. J. jest kwota 103.500 zł, podczas gdy Sąd I instancji nie uwzględnił we właściwy sposób wszystkich istotnych okoliczności, które w sposób wyjątkowy miały wpływ na wymiar krzywd wnioskodawcy, a w konsekwencji na wysokość zadośćuczynienia, tj.:

- okoliczności okresu osadzenia i warunków, w jakich wnioskodawca odbywał izolację (207 dni);
- braku kontaktów z rodziną;
- skutków zdrowotnych i psychicznych osadzenia;
- obawy o dalszą przyszłość, zdrowie i życie;
- niepewności dalszego kształcenia i strachu o zaprzepaszczenie kariery (niemożność kontynuowania studiów medycznych);
- skali maltretowania;

- art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez błędną ich wykładnię skutkującą nieprawidłowym sposobem szacowania zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez P. J. na skutek przymusowego umieszczenia w izolacji, poprzez przemnożenie każdego dnia pozbawienia wolności przez kwotę 500 zł, podczas gdy szacowanie odpowiedniego zadośćuczynienia nie powinno polegać na mechanicznym przeliczeniu powyższych wartości, ale na

uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy, w szczególności krzywdy doznanej przez represjonowanego, co w ocenie skarżącego przełożyło się na zniżenie przyznanego zadośćuczynienia.

3) obrazę przepisów prawa materialnego tj. art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 448 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i nieuwzględnienie okoliczności, które miały wpływ na wyjątkowy wymiar krzywdy P. J., a w konsekwencji na brak zasądzenia stosownego zadośćuczynienia.

4) na podstawie art. 427 § 2, art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mający wpływ na treść orzeczenia, polegający na niedostatecznym ustaleniu rozmiaru krzywdy P. J. oraz nie wzięciu pod uwagę wszystkich okoliczności mających wpływ na jej wymiar, tj. takich zdarzeń, które potęgowały jego krzywdę moralną, pomimo tego, że ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika odmienny stan faktyczny sprawy.

Podnosząc powyższe zarzuty, wniosła o:

- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawcy dalszej kwoty: 1.077.166,24 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę – doznane wskutek pozbawienia P. J. wolności w okresie od 28 grudnia 1981 r. do dnia 24 lipca 1982 r. w związku z wydaniem przez (...)we W. Decyzji nr (...) o internowaniu, w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

ewentualnie:

- uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocniczki wnioskodawcy nie jest zasadna.

Nie kwestionuje ona orzeczenia Sądu I instancji w zakresie zasądzonego odszkodowania. W odniesieniu do rozstrzygnięcia o oddaleniu żądania zadośćuczynienia ponad 103500 zł, to choć podnosi obrazę prawa materialnego i przepisu postępowania, to w zasadniczej części kwestionuje ustalenia faktyczne. Pełnomocniczka co prawda twierdzi, że Sąd Okręgowy dokonał błędnej wykładni przepisów prawa materialnego art. 445 § 1 k.c., art. 445 § 2 k.c., art. 448 k.c., art. 8 ust. 1 ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 1693, cyt. dalej: jako ustawa lutowa) w różnych konfiguracjach, to jednak twierdzi, że wadliwa wykładnia tych przepisów polega na ustaleniu wielkości zadośćuczynienia, która nie jest odpowiednią.

Odpowiednia suma pieniężna ma kompensować krzywdę, a więc szkodę niemajątkową (art. 445 k.c., art. 448 k.c.), która jest z istoty rzeczy niewymierna, niemożliwa do wyrażenia w pieniądzu. Odpowiednia suma nigdy zatem nie będzie ekwiwalentem krzywdy, jak to jest w wypadku szkody materialnej, lecz może zapobiegać trwaniu naruszenia, czy łagodzić skutki negatywnych doznań, wynikających z naruszenia dóbr osobistych. Taki kompensacyjny charakter wskazuje, że ma ona przedstawiać odczuwalną, a nie tylko symboliczną wartość ekonomiczną uwzględniającą „rozmiar doznanej krzywdy, wymagający oceny stopnia wywołanych cierpień psychicznych lub fizycznych, ich intensywności, czasu trwania lub nieodwracalności następstw doznanej krzywdy, ale także inne podobne okoliczności towarzyszące ujawnionej krzywdzie, objęte pojęciem tzw. całokształtu sprawy (por. między innymi wyrok Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005 Nr 2, poz. 40). Nie zawsze w pełni mierzalny (wymierny) charakter tych okoliczności sprawia, że sąd ma normatywną swobodę w ustalaniu odpowiednich sum tytułem należnego zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, co sprawia, że korygowanie jego wysokości w kwotach zasądzonych przez sądy niższej instancji jest możliwe i dopuszczalne tylko wówczas, gdy stwierdza się oczywiste naruszenie ogólnych zasad (kryteriów) ustalania wysokości zadośćuczynienia.” (Wyrok Sądu Najwyższego z 26 lipca 2016 r., II PK 193/15, LEX nr 2151422). Sąd Apelacyjny uznaje, że przyznana wnioskodawcy suma tytułem zadośćuczynienia nie wykracza poza przyznaną Sądowi I instancji swobodę.

Jak już wskazano kwota zadośćuczynienia ma rekompensować krzywdę jaka została bezprawnie wyrządzona konkretnej osobie, to stopień natężenia cierpienia, bólu, lęku, obawy jakich doznaje ta osoba nie jest stały, lecz zmienia się w czasie, w tym wypadku w związku z bezprawnym pozbawieniem wolności, pod wpływem czynników zewnętrznych i wewnętrznych. Zastosowanie metody taryfikacyjnej (iloczyn liczby dni doznawanych cierpień i ustalonej stawki dziennej) zasada się więc na błędnym, sprzecznym z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 2 k.c. i art. 448 k.c., uznaniu, że szkoda niematerialna doznawana przez osobę poszkodowaną jest każdego dnia izolacji taka sama.

W realiach sprawy inne były przecież przeżycia psychiczne P. J. podczas zatrzymania niedługo po wprowadzeniu stanu wojennego (28 grudnia 1981 r.) związane z lękiem, niepewnością co się z nim dalej stanie. Inne były warunki izolacji w Zakładzie Karnym we W., inne w Zakładzie Karnym w N., inne w Zakładzie Karnym w S., Ł. i R.. P. J. zeznaje (k. 122, 122v), że najgorsze warunki panowały w Zakładzie Karnym w S. (pobył od 15.02.1982 r. do 20.03.1982 r. – k. 76) gdzie był zastraszany, upokarzany, polecano mu się rozbierać, cela była przeszukiwana, ograniczano widzenia, kąpiele, spacer. Zdaniem P. J. dobre warunki panowały w Zakładzie Karnym w Ł. (k. 16). Przytoczone okoliczności wskazują, że rozmiar cierpień wnioskodawcy podczas internowania był zmienny w czasie.

Apelująca, która obecnie podnosi zarzut zastosowania przez Sąd Okręgowy zasady taryfikacji pomija, że we wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie zastosowała tę metodę do wyliczenia żądanego zadośćuczynienia najwyraźniej uważając, że jest właściwa i spodziewając się, że posłuży się nią Sąd Okręgowy, co obecnie kwestionuje.

Pełnomocniczka jest też niekonsekwentna. Z jednej strony kontestuje zastosowanie zasady taryfikacji przy wyliczeniu zadośćuczynienia i oczekuje uwzględnienia okoliczności dotyczących cierpień jakich doznał wnioskodawca, z drugiej zaś podnosi (zresztą niezasadnie), że suma zadośćuczynienia jest „znacząco zaniżona w stosunku do obecnie zasądzanych środków”, co jest sprzeczne z zasadą indywidualizacji zadośćuczynienia które zastosowania się domaga.

Sąd Apelacyjny podziela więc zarzut zawarty w punkcie 2 tiret trzeciej apelacji. Uznaje jednak, że ustalona przez Sąd I instancji przy użyciu niewłaściwej metody wielkość zadośćuczynienia 103 500 zł za wydanie i wykonanie (pozbawienie wolności od 28.12.1981 r. do 24.07.1982 r.) decyzji o internowaniu P. J. jest odpowiednia do rozmiaru cierpień, nie wykracza poza granice swobodnego uznania i jako taka odpowiada prawu.

Jak wskazano wyżej wnioskodawca odczuwał najpoważniejsze dolegliwości psychiczne w okresie ponadmiesięcznego (15.02. – 20.03.1982 r.) pobytu w Zakładzie Karnym w N. z powodu zastraszania upokarzania, poniżania uciążliwych przesłuchań. W pozostałym okresie, co wynika z jego zeznań, nie doświadczał brutalnego traktowania, przemocy, szykan, przebywał w celach z internowanymi, korzystał z widzeń, paczek, kąpiele na takich zasadach jak inni osadzeni. Jest jasne, że wnioskodawca jako młoda studiująca osoba doświadczał cierpień psychicznych związanych z bezprawnym pozbawieniem wolności, poniżeniem, problemami adaptacyjnymi, niepewnością co do swojego losu (zwłaszcza w początkowym okresie izolacji), obawami o ukończenie studiów i pogorszenie widoków na przyszłość, ograniczonymi kontaktami z rodziną. Nie można jednak zachowując proporcje i znając ciężkie warunki pozbawienia wolności niektórych internowanych uznać warunków internowania wnioskodawcy za drastyczne, jak to się podnosi w apelacji.

Sąd Okręgowy dostrzegł i uwzględnił w wystarczającym stopniu podnoszone przez pełnomocniczkę okoliczności: okres i warunki osadzenia (uzasadnienie podsekcje 3.11., 6.2.1.), obawę o przyszłość, życie i zdrowie (uzasadnienie podsekcja 6.2.1.), ograniczenie kontaktów z rodziną (uzasadnienie podsekcja 6.2.1.), niepewność co do dalszego kształcenia i strach o karierę (uzasadnienie podsekcje 3.11., 6.2.1.), skalę maltretowania (uzasadnienie podsekcje 3.11., 6.2.1.). Poza ogólnym stwierdzeniem, że Sąd I instancji nie uwzględnił wszystkich istotnych okoliczności we właściwy sposób, apelująca nie przybliżyła na czym polega to niedostateczne uwzględnienie wymienionych w apelacji okoliczności. Jeśli chodzi o kontakty z najbliższymi to w okresie internacji były one ograniczone do korespondencji i widzeń (k. 75). W okresie siedmiu miesięcy pozbawienia wolności P. J. dwudziestokrotnie korzystał z widzeń z najbliższymi od pięciu (styczeń 1982 r.) do jednego (luty 1982 r.) razu w miesiącu. Nie jest więc prawdziwe twierdzenie apelacji o braku kontaktu z rodziną.

Sąd Apelacyjny podtrzymuje wcześniej wyrażane zapatrywanie (II AKa 405/21), że opór przeciwko opresyjnej, autorytarnej władzy (a taką była władza w Polsce okresu stanu wojennego), działalność niepodległościowa, upominanie się o przestrzeganie praw człowieka wymagało odwagi, konsekwencji, wyrzeczeń, i łączył się z wystawieniem na szwank stabilizacji, wolności, zdrowia i nierzadko życia. Dlatego tak obecnie jak i w tamtym czasie osoby takie jak wnioskodawca aktywnie działający na rzecz niepodległości, wolności, słusznie cieszyły się i cieszą się szacunkiem i uznaniem społeczeństwa obywatelskiego.

Osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wydania lub wykonania orzeczenia albo decyzji (art. 8 ust. 1 ustawy lutowej). Ustawa lutowa w której pełnomocniczka upatruje podstawy roszczenia nie przewiduje więc finansowego wyrazu wdzięczności Polaków za osobisty wkład wnioskodawcy w budowę niepodległej Polski, czemu apelująca poświęca istotną część środka odwoławczego.

Ustalona przez Sąd Okręgowy suma zadośćuczynienia nie wykracza poza szeroko w tym wypadku określone ramy swobodnego uznania i jest odpowiednia do zrekompensowania cierpień fizycznych i psychicznych jakie były udziałem poszkodowanego.

Z tych wszystkich powodów należało orzec jak w wyroku (art. 437 § 1 k.p.k.).

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 13 ustawy lutowej.

<i>SSA Bogusław Tocicki</i>	<i>SSA Cezariusz Baćkowski</i>	<i>SSA Piotr Kaczmarek</i>
------------------------------------	---------------------------------------	-----------------------------------